

■ ■ ■ Gépről ■

*Egyre gyorsuló világunkban
elsőként érzelmi életünk válik
főlölegessé, majd az értelem adja
át helyét a reflexeknek, és a gép
rokonaivá válunk.*

A VIZUÁLIS CSODA

Az elektromágneses hullámok gyorsasága akkora, hogy köznapi fogalom szerint azok egyidejűleg szövik be a Földünket. Jelenlétük úgymond egyidejű. Mármost, ha az elektronika nyelvére lefordítjuk az embert, akkor szinte közeggé válik: a világ minden pontján egyidejűleg megjeleníthető. Isteni képességekkel bír, sőt látható és hallható is. De az istenség, a mindenhollet feltétele a fizikai nemlét. Lehet-e egy időben egy anyag ezer helyen? Nyilván nem, de ha az anyag helyváltoztatása olyan gyors, hogy mi azt egyidejűnek érezzük, akkor megtörténik a vizuális csoda.

Az elektronika útján az ember fizikai és szellemi képessége továbbítható. Fizikai jelenléte mégis illúzió. Mivé válna a szerencsétlen tévébemondónő, ha egy éjszaka mindenki otthonában, netán ágyában tarthatná? De mivé lesz a többi százmillió közönség a világ tévénézőterén a bemondónő, illetve a műsorok nézése közben?

McLuhan szerint a tévé nem csupán audiovizuális, hanem taktilis médium is. Nem csupán látjuk, halljuk a történéseket, hanem elvezet bennünket a cselekvés színhelyére is, illetve a cselekvés színhelyét megsokszorozó házhoz szállítja azt. Egy futballmérkőzést például a játékkal egy időben láthatunk. Az egész világ egy időben őrvöng, örül a góloknak.

Mégis felvetődik a kérdés: Melyik itt a valóság? Az, hogy részesei vagyunk egy mérkőzésnek vagy az, hogy a négy fal közé zárva a képernyő sima üvegét bámulva, fizikai tétlenségünk közepette önmagunkban morfondírozunk? Az illúzió válik mozgássá napjainkban, mert a valóságunk emberfeletti teljesítményeken alapszik.

A képlet a következő: rohanunk, hogy ellássuk nyersanyaggal a gépet, rohanunk, hogy elhordjuk és értékesítsük a felhalmozódó végterméket, és közben pazarolunk, hogy üzemben tarthassuk a masinát, miközben elfecséreljük Földünk nyersanyag- és energiatartalékait. A körforgás végül mindenkit magával ránt és öncélúvá válik. A világ a saját farka után körbe futó ebre emlékeztet.

A termelékenység növelésével egy-egy munka elvégzésének ideje állandóan csökken (manuális termelés esetében is), ezért mind kevesebb idő jut az ember munka általi fizikai önmegvalósulására, öngazolására. A kapkodásban végzett munka alapján nem ítélné meg az ember képességeit, mert nincs idő azok kibontakoztatására. Ebből a munkából először kiszorul a „szép”, majd az élvezet, s végül maga az ember is.

Megjelenik a gép, amely napjainkban ezerszer túlszárnyalja az embert gyorsaságban. Márpedig ha a gép az embernél gyorsabban állít elő egy terméket, végez el egy folyamatot, műveletet, akkor a gépi munkafolyamatból és magából a végtermékből is kiszorul az ember, illetve a termék előállítás idejének és általában az anyagi termelésnek viszonyában időtlenedik el az emberi lét. Megbomlik a lét fizikai, társadalmi alapja. Mondhatnánk úgy is, hogy a gépi termelés által túlfokozott mozgásban anyagtalánosodik, súlytalanná, lebegővé válik a lét, talajvesztetté az ember.

Elméletileg ez azt jelentené, hogy egy teljesen gépesített, automatizált világban, termelésben nincs mód az ember fizikai értelemben vett önmegvalósulására. Magyarán: nincs idő emberré válni. Az ember alkalmazkodóképességének felső határán zajjá válik számára a lét, miként a látás és a hallás esetében az elektromágneses, illetve hanghullámok általunk érzékelhető szűk tartományán alul és felül sötétbe borul előttünk a világ, illetve az örök csend birodalmába jutunk.

Közvetve a gépi termelés hívta életre a relativitás elméletét, automatizálta a munkafolyamatot, és magát a társadalmat is automatizálni igyekszik, miután hasadást idézett elő annak elemi részecskéjében, az ember szellemi és fizikai világa között. Úgy tűnik, hogy az atomkorban minden atomizálódik.

A gép hatására megváltozunk. Amennyiben ez a hatás fennmarad, megtörténhet, hogy a jövő szobrása a plasztikai és a génebesz lesz.

A gép pontosságra, a pontosság lemásolására tanít bennünket.

A gép arra kényszerít bennünket, hogy többek legyünk, mint amik lehetünk, hiszen a gép számára nincs lehetetlen. A tetejében még fáradhatatlan is. (A sportban sem a játék szépsége, az élvezet a cél, hanem a teljesítmény. Mindenáron.)

A gép emberfeletti gyorsasággal realizálja a terveket, ami az ideák, a szellemi termékek felhozatalát sürgeti és megnöveli. Csakhogy az ember az ötletek kieszelésében sem képes versenyezni a géppel.

A gépi termelés személytelen csatorna, amely a tervező és a fogyasztó között közvetít.

A gép gyorsította fel az élet ütemét, helyezte középpontba az időt, és megszületett a relativitáselmélet. Megnyílt az út az anyag belső mozgásának és az atomnak a felismerése felé. A gép azonban nem csupán az anyagot bontja atomjaira, hanem magát a társadalmi létet is atomizálni akarja hasadást idézve elő egyed és társadalom között és magában az emberben is – az Én szellemire és fizikaira való kettéhasításával.

1984

Köszönj a gépnek, mert embert rejt magában, köszönj az embernek, mert ő a gép!

Amennyiben a gépet vetélytársként kezeljük, és nem segédeszköznek tartjuk, a versenyből csakis vesztesként kerülhet ki a világ.

A gép addig segítőtárs, amíg hatalmunk van felette. Ám ha ki akarjuk aknázni maximális teljesítőképességét, vetélytárssá vedlik át egy egyenlőtlen versenyben, amelyben csakis az ember maradhat alul. E határon túl a fejlődés a visszájára fordul, hiszen ha a fejlődést nem követi humánus, akkor a fejlődés csupán látszat.

A gép elszemélytelenítő hatásán naponta felül kell kerekednünk, hogy emberek maradjunk.

A gép két legfontosabb tulajdonsága a gyorsaság és a pontosság. A gép az ember szemébe röhög, és hidegvérrel üzeni: Ne e-ről-ködj, em-ber!

